

שמעתא עמיקתא

גליון ת"ל | פרשת בהר - בחוקותי | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

שמעתא אליבא דהלכתא

האם בנים המתארחים אצל הוריהם צריכים לערב עירוב תבשילין

א. עירוב תבשילין. ב. עירוב כמה ימים טובים. ג. על מי מוטלת המצוה. ד. בנים המתארחים בבית הוריהם. ה. לכוון שלא לצאת בעירוב בעל הבית. ו. בני בית שאינם אוכלים בביתם (מאושפזים בבה"ח וכדו). ז. נאכד העירוב. ח. אין בידי להגיע למקום העירוב. ט. עירוב לפני שמוחוץ לתחום (מאושפזו בבית חולים מחוץ לעיר וכדו). י. היושב מחוץ לתחום (נאכל ללכת לבה"ח מחוץ לתחום וכדו).

א. עירוב תבשילין

תנן **בביצה** (טו.) יו"ט שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיו"ט לשבת, אבל עושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת. ואמרו **גמ'** מאי טעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט. ו**פרש"י** מתוך שמערב זוכר את השבת, ואינו מכלה את הכל ליו"ט, ובורר מנה לזה ומנה לזה. רב אשי אמר אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול. ו**פרש"י** אי"כ התחיל מבעו"י, שאינו אלא כגומר וחולך, אבל אתחולי לא, ע"כ.

ב. עירוב כמה ימים טובים

וכת' **הרא"ש** (פ"ב ס"א) דנפ"מ בין אלו שני הטעמים דרבא צריך לערב דוקא בעיו"ט כדי שיברור מנה יפה לשבת ולרב אשי יכול לערב אפי' קודם עיו"ט, וע"כ ביו"ט של שבת יכול לערב עיו"ט עירוב א' לשבת זו ולשבת הבאה, ע"כ. ובאר **הב"י** (סי' תקכז) דס"ל להרא"ש שהלכה כרב אשי וע"כ מועיל לערב מיו"ט לחברו, ובאמת אפי' מיו"ט א' לכל ימים טובים שבשנה יכול לערב ומה שלא כת' הרא"ש כן היינו מפני שאין דרך תבשיל להתקיים כ"כ, ומיהו אי מערב במעושהו שהוא עשוי להתקיים זמן הרבה מועיל, ע"כ. ועיי' **בב"י** שהביא דברי **הכל בו** (סי' נט כב ע"ג) שכת' דאף אליבא דרב אשי שמא יש לערב סמוך ליו"ט. ו**בשו"ע** (שם ס"ד ע"ד) פסק דלכתחלה לא יסמוך על עירוב כזה, אבל בדיעבד יכול לסמוך עליו. ו**בט"ז** (סי' ק"ג) משמע שכוונת השו"ע לחשוש לשיטת רבא וע"כ נקט להתייר רק בדיעבד. אולם **הנה"ש**, **המאמר** ו**הגבית מאיר** כת' דלעולם קיי"ל כרב אשי והשו"ע הכריע דלכת' צריך להחמיר **ההכל בו** ובדיעבד סומכין על הרא"ש באיסור דרבנן. והביא **השעה"צ** (ח"ו סי' סו.) וכן מבואר **בכנס"י** הובא **בשער"ת** (סי' ק"ו) דלא קיי"ל כרבא אלא כר"א. ו**בשואל ומשיב** (תני ח"ב סי' י) הביא בשם **השאג"א** שכת' דרבא ס"ל ג"כ טעמא דר"א אלא שרבא בא להוסיף ונפ"מ בזה אם לערב קודם עיו"ט. ועי' הלחן מש"כ בשם **המצה"ש**.

ג. על מי מוטלת המצוה

וכת' **השו"ע** (שם ס"א ז' ט) ע"פ **הש"ס ביצה** (שם) דמצוה על כל א' לערב, ומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שיסמוך עליו מי שנאנס, אבל מי שאפשר לערב ולא עירב, אלא שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר, אינו יוצא בו, ע"כ. ועיי' **ברא"ש** (שם סי' ו' ועירובין פ"ז סי' ט) דבעירובי תבשילין כתוב **בתוס'** דיכול לזכות ע"י אשתו דאיהו נמי בעי לזכות כדי לבשל מיו"ט לשבת (וכיון דזכיה לנפשיה זכיה נמי לאחריו), ולי נראה דאינו יכול לזכות על ידה דכשהוא מערב ע"ת אינו מוכה לאשתו ובניו אלא כשהוא מערב כולם מותרים בלא זיכוי וכיון דא"צ לזכות אין מוזכר על ידה דהוי אעירובי צרות כשאין לה בית באותו חצר, ע"כ. וכן הביא **המהרש"ל** (בניצה פ"ב סי' ט), ו**כ"כ הגר"ז** (אות יח.) וכן פסקו **המ"ב** (סי' ק"ג) ו**הכה"ח** (אות ט).

ד. בנים המתארחים בבית הוריהם

ויש לדון האם בנים נשואים וכדו' המתארחים בבית הוריהם יוצאים ע"י עירוב של בעה"ב, או שצריכים לזכות בעירוב. ומצינו **בא"א מבוטשאטש** (סי' י) שכת' שהמנהג פשוט שבעה"ב מערב ומוציא יד"ח אף בניו הנשואים ומשפחותיהם, וי"ל דקולא הקילו חז"ל בעירוב זה שיהיה דין גם לכתחילה תמיד בעירוב א' אף בכה"ג. ולפי הטעם שאמרו בביצה כדי שיוכור לברור מנה יפה לשב"י, הרי זה כעין הכא לזכרון טוב, ולא עדיף מנרות חנוכה שהתקנה יהיה אש וכל ב"ב בר א' סיג, ושם שייך מהדרין משא"כ בזה דלא שייך פרסומי ניסא אין נכון להרבות בעירובין ובברכות כשהם סמוכים על שלחן א' כו', וצלע"ע, ע"כ. אלא **שהבה"ל** (שם ד"ה מ) יצא להסתפק לענין משרתו העברי, וכת' דלהרא"ש (שם) דס"ל דרק מי שצריך עירוב לעצמו מוזכר על ידו הרי קיי"ל דע"י עבדו ושפחתו העברים יוכל לזכות לאחרים ממילא לכא"ו צריכין עירוב לעצמן ואין נטפלים לו אם לא שנתן העירוב לידם או שזיכה להן ע"י אחר **ולהמצה"ש** המובא להלן משמע דכיון שהם אוכלים תבשיליו ממילא גרר העירוב שהכין מבעו"י גם עליהו ואפשר שום הרא"ש מודה להסבא זו וצ"ע, ע"כ. ו**בנש"א** (אות יב) משמע שנטוה להחמיר.

ונפ"מ מספקו של הבה"ל לני"ד. ולכא"ו כיון שאין דברי הבה"ל אלא ספק, הוי ספק דרבנן לקולא (וכעין זה מצינו **בהגהות על הב"ח** (שם סוף אות ב) בשם **הר"ש מבנובור"ק**), בפרט שהא"א כת' שהמנהג להקל. וכן נקטו **בעל האג"מ** (קונטרס ח"ל ע"ת - באדנער עמי דף) ו**המשנה הלכות** (ח"ו סי' נד) ועיי"ש שמי"מ אם רק אוכלים וחוזרים לדירתם בלילה נלפע"ד דחייבים בעירוב (ובדרך מצינו לענין אכסנאי בבית"ח. ועי' **בחובת הדר** (בלוויא ה"ל הדלק"ט) לענין הלשקת נרות שבת). ודעת **הגריש"א זצ"ל** (קונטרס ח"ל ע"ת שם) ו**הגר"ק זצ"ל** (חוט שני יו"ט פ"א סי' ק"ח) כדדי לצאת מחדק הספספ עליהם להשתתף בעירוב של בעה"ב (ובן גדול הסמוך על שלחן אביו אע"פ שיתכן שמועיל לזכות ע"י כמבואר **במ"ב** (סי' ק"ד), נטפל לאביו, ואינו דומה למשרתת שאינה נטפלת).

ה. לכוון שלא לצאת בעירוב בעל הבית

ויש לדון בנטפל לבעה"ב יכול לכוון שלא לצאת ולערב בעצמו, ונפ"מ במקום שרוצה לצאת מספק כגון בנדון הנ"ל. ובגוונא שאחר מזכה לאחרים ודאי יכולים לכוון שלא לצאת ע"י כדמוכח בהא גדול העיר שמערב עבור אחרים. אלא ד"ל דכ"ז בעירוב שנעשה ע"י אחרים אבל אם הוא מבני הבית הנטפלים לבעה"ב צ"ע אם מועיל לכוון שלא לצאת.

ולכאורה יש לתלות דבר זה במח' התירו"ד והב"י וכדלהלן. כתב **התרוה"ד** (סי' קא) דאכסנאי שהוא נשוי אע"פ שיוצא בהדלקת נרות חנוכה של אשתו וא"צ להדליק בעצמו מ"מ אם רוצה מדליק בברכה חוץ לביתו ולא הוי ברכה לבטלה, ע"כ. אולם **הב"י** (סי' תרע"ג) כת' דאין לסמוך ע"ז. ובמבאר דאף מי שסמוך על שלחנו יכול להפקיע עצמו ולקיים המצוה בפני"ע, משא"כ לדעת הב"י דלדעתו לא מועיל. וי"ל דה"י בב"ד דלכתחלה יש להזהר מזה וברפרט לפי אש"ת **בא"א מבוטשאטש** הנ"ל דני"ח היה תקנה לפרסם השם משא"כ הכא י"ל שאדברב עדיף למעט.

שו"ר **במנח"ש** (תני סי' נח אות ג) שכת' שאף קודם שבעה"ב הניח העירוב אף אם בפירוש יאמר שאינו רוצה לצאת בעירובו של בעה"ב הרי זה שלא כדין, ואפשר דהוי ברכה שא"צ, ע"כ. ומ"מ מסתבר שהבא להתארח אצל אחרים שהמנהג שנטפל לבעה"ב אם עדיין לא עקר מביתו אינו נחשב כבני ביתו ויכול לכוון שלא לצאת בעירוב של בעה"ב. ואף אם כבר עקר ביתו ונטפל לבעה"ב י"ל דמנהי שיערב לפני הבעה"ב מערב. (ודעת **הגר"ק זצ"ל** (שם) שאם הבן עשה קודם שצ"ע עירוב י"ל דמנהי ונשאר בצ"ע).

ו. בני בית שאינם אוכלים בביתם (מאושפזים בבה"ח וכדו)
ול"ע לענין בני ביתו הסמוכים על שלחנו אלא שאינם נמצאים ביו"ט בביתם אם צריכין לערב בעצמם, כגון בן בית שמאושפז בבית חולים או בבית החלמה אם יוצא בע"ת של בעה"ב.

כתב **המ"א** (סי' ק"א) בשם **היש"ש** שאם אין אשתו אוכלת עמו אע"פ שמעלה לה מזונות צריכה עירוב כיון שאינה אוכלת מתבשילין. וביאר **המצה"ש** (שם) דאע"פ שמעלה לה מזונות, **עמו שאינה אוכלת מתבשילין בעלה** אינה יוצאת בעירוב בעלה, וג"כ מטעם דר"א שיש לערב כדי שיהיה נראה שלא היתה לבשל ביו"ט לצורך שבת, כ"א ע"י הואיל שהתחיל לבשל לצורך שבת מעיו"ט. ואיך שייך לומר לגבי אשה שאוכלת לעצמה ואינה אוכלת מתבשילין בעלה, שהע"ת שהונח הוי לגבי האשה שהתחיל לבשל לצורך שבת מעיו"ט דהיינו העירוב תבשילין, הא היא אינה רשאית לאכול מן העירוב תבשילין, אבל ודאי שאר בני בית האוכלים על שלחן בעל הבית אע"פ שלפעמים מבשילין בתבשיל א' משלהם ולא משל בעה"ב מ"מ יכולים לסמוך על ע"ת דהא עכ"פ יכולים לאכול מן הע"ת דהא אוכלים בשל בעה"ב וא"כ לגביהו שפיר הוי ע"ת כהתחלה לבשל לצורך שבת מעיו"ט, ע"כ. ולפ"ז בני בית הנמצאים בבית חולים, מבית החלמה וכדו', יוצאים יד"ח בעירוב תבשילין של בעה"ב כיון שבד"כ אוכלים משלו חשיבי כבני ביתו אם יכולים לאכול מהעירוב.

פניני הלכה

האם אומרים תחנון במנין מרפסות המתארגן לצורך אבל

בעקבות המצב שנוצר כעת שא"א להתפלל במקום אחד סגור, נתעוררה שאלה בכה"ג שמארגנים מנין סביב בית האבל לצורך תפילות בזמן השבועה, ואין מתפללים בתוך ביתו אלא מצטרפים ע"י ראייתם זה את זה [כמבואר בשו"ע או"ח סי' נ"ה סי"ד. ואכ"מ]. האם יפלו על פניהם או לאו.

א - כתב הטור (סי' קל"א - הלכות נפילת אפים) - ונופלים בבית אבל ואין נופלין בבית החתן.

אולם **הב"י** (שם) כתב הדעולם נהגו שלא ליפול על פניהם גם בבית האבל, וכמו שכתב **בשבלי הלקט** (ע"מ כ"ח) - בבית האבל אין נופלים על פניהם משום דאתקיש להג דכתוב והפכתי חגיכם לאבל, הלכך אין אומרים וידוים ותחנונים בבית האבל.

וכדבריו בב"י כתב לדינא **בשו"ע** (שם ס"ד) - נהגו שלא ליפול על פניהם לא בבית האבל ולא בבית החתן, ולא בבית הכנסת ביום המילה ולא כשיש שם חתן.

וטעם נוסף למנהג איתא **בלבוש** (קל"א ס"ד) דהוא על מנת שלא להגביר כח הדין ח"ו, וכטעם דאין נפילת אפים בלילה, כי האבל כבר מידת הדין מתוחה כנגדו.

ב - והנה בט"ז (שם סי' ק"ט) הביא ברישא הטעם הנוכר בני משמיה דשבלי הלקט. והדר כתב ד"ל לחלק דנפילת אפים לא יאמרו אפי' האחרים כלל הן בבית האבל והן לאחר שיצאו, דכבר מוכח בריש הסי' צריך לומר תיכף אחר תפילת י"ח, אבל שאר התחנון כגון והוא רחום ודאי האחרים המתפללים יאמרוהו בביתם אחר שיצאו מבית האבל.

אולם בס"ק י' הביא הטעם הנוכר בלבוש דאין אומרים נפילת אפים בבית האבל שלא לערוך שם מידת הדין, וכתב דלפ"ז לאחר שיצאו משם חגיבים, אך סיים דלפי מה שכתוב בס"א דאין לדבר בין תפילה לתחנון אי"כ הוא הדין לענין והוא רחום הנאמר בין י"ח לתחנון, דכיון דא"א לאומרו במקומו אין אומרים אותו אח"כ [היינו שחור בו ממי"ש בס"ק ט' וכמ"ש במש"ב ובלבוש שרד שם].

וענין **בחי אדם** (ה"ל נתינת כפים כלל ב"ל סל"ג) דכתב ונהגין שאפי' והוא רחום אין אומרים אח"כ בביתו. וצ"ע לדברי הטי"ז בס"ק י'. ע"כ. וכן נראה דעת **הקיצור שו"ע** (סי' כ"ב סי"ח).

אך במשנ"י (סי' קל"א סי' כ) הביא הטעם המבואר בלבוש, והדר כתב - ואפילו אחר שיצא מביתו אי"צ לומר, דתחנון מקומו מיד אחר תפילת שמונה עשרה, אבל והוא רחום יאמר אח"כ בביתו. ויש מקילין בזה.

[וביאר **בשה"צ** (סי' ק"ט) דאף דדעת **ד"ך החיים** (ד"ני נפילת אפים סי' א) דאחר שיבואו הצביון לביתו יאמרו נפילת אפים בהנפילת אפים שומעין להקל. ועל דברי היש מקילין צ"ע בס"ק סי' ט' - ט"ז בס"ק י' שחזר מס"ק ט]. ומבואר דס"ל עיקר דוהוא רחום יאמר אח"כ בביתו.

וענין **במאמר מרדכי** (סי' קל"א סק"ב) דכתב דמסתמוות לשון השו"ע והב"י נראה דכיון דאדתי אדתי ושוב אין אומרים תחנון אחר שיצאו מבית האבל, וכן המנהג פשוט. ע"כ. וסתם ולא חילק בין חלקי התחנון. וכן מנהג בני ספרד דאין הצביון אומר כלל תחנון אחר שאים לביתם. וכמבואר **בכה"ח** (לגרי"ח סופר דצ"ל - סי' קל"א ס"ק סי' ט).

ג - כתב הכנה"ג שיידי כנה"ג סי' קל"א הגהות ב"י ס"ק סי' ט) - נשאלתי כיון דחתן ואבל מחד טעמא אין נופלין על פניהם בבתי"ח (ר"ל לטעם שכלי האבל איתא טעמא דחתן משום דאתקיש להג, למה האבל חתן לבכ"ח אין נופלין על פניהם ובבא האבל לבכ"ח נופלין על פניהם. והשבתי דאיברא דאתקיש אבל לחג, מ"מ יש שינוי ביניהם בטעם הדבר, כי הטעם בחתן מפני שהוא שרוי בשמחה וכיון שהוא מ"ל אזולתין בתריה הקהל, אבל טעם האבל שלא להגביר מידת הדין, כמ"ש למעלה בשם הלבוש, ולכן כשהאבל בבית התפילה עבדין עיקר משאר הקהל, דכיון דשאר הקהל אינם אבלים אין כאן בית מחוש.

ועי' **בא"ר** (סי' ק"ט) דביאר דמשום חילוק זה כת' הלבוש עוד טעם להא דאין אומרים תחנון בבית האבל.

וההיא דינא מדוייק בלשון **המחנ"ב** שכתב נהגו שלא ליפול על פניהם לא בבית האבל ולא בבית החתן, ולא בבית הכנסת ביום המילה ולא כשיש חתן. דמשמע דכשיש אבל בבית הכנסת כן אומרים תחנון.

ז. נאכד העירוב

ואם העירוב נאכד שנינו **בניצה** (טו: אכל העירוב או שאבד לא יבשל עליו בתחלה, ואם שייר ממנו כזית עומק צ"ל סיקק ל"א) כתב פסקו **הטשו"ע** (סעי' טו). וכת' **המ"ב** (סי' קמו) דהיינו שנאבד התבשיל, אבל אם נאבד הפת אין בכך כלום, עיי"ש. ויש לעיין האם הטעם שבנאבד לא מהני כי אין בידו לאוכלו, או משום שאינו יודע היכן מקומו וע"כ אין כאן היכר, ונפ"מ במקום שידוע היכן העירוב נמצא אלא שא"י להגיע אליו ולאוכלו וכגון שמונח במקום נעול והמפתח נאבד. והנה לענין עירוב תחומין פסק **השו"ע** (ססי' שצד) שתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח קודם שחשכה, אם א"י להוציא העירוב אא"כ עשה מלאכה גמורה בין השמשות, הרי זה כמי שאבד ואינו יודע עירובו שא"י לאלכו. ובאר **המ"ב** (סי' טו ושע"צ אות ה) דקודם חשיכה היינו קודם זמן ביה"ש דבתחלת ביה"ש כבר היה אבוד ממנו, דא"י בבה"ש גופא מבואר בס"י שצ"ג סעיף ג' דאם נאכל הוי עירוב, ע"כ. ומבואר שבמקום שנאבד העירוב דלא מהני ה"ה שנאבד המפתח דלא מהני. מעתה י"ל בענין עירוב תבשילין שהדין הוא שצריך שהעירוב יאשר קיים עד אחר הבישול לצורך שבת ולא יאכלנו דהוי כנאבד, שה"ה אם נאבד מפתח המקום שהוא נמצא הוי כנאבד ולא מהני. (ועיי"ש סי' קמ"ה) שדוקא שנאבד במקום שהניחו ואינו יודע היכן הוא, אבל אם הוא מונח במקומו אלא שהוא שכח באיזה מקום הניחו הוי עירוב דעביד הוא דמדכר. ויש לעיין אם סברא מהניא בעירוב תבשילין כי י"ל דשאני ע"ח דבעינן שיהיה קיים בבה"ש בלבד וכיון דעביד דמדכר לא חשיב נאבד ואם אח"כ באמת לא זכר כיון דבחי"ש היה מקום שזכר חשיב ראוי (וכסברא זו מוכח במ"ב סי' ק"א) משא"כ בני"ד שבעינן שיהיה קיים עד אחר ההכנות לשבת].

ה. אין בידו להגיע למקום העירוב

מעתה יש לדון בגוונא שמי שעירבו עבורו אין בידו להגיע לעירוב מחמת גורם חיצינו, כגון מחמת חולי או שמאושפו בבית חולים וכדו' האם יוצאים ע"י עירוב בעה"ב כי אין בידם להגיע לעירוב. ולכאורה לפי המבואר לעיל שאם נאבד העירוב לא מהני כי אין בידו לאכלו ולא משום שאינו יודע היכן מקומו, י"ל דבני"ד לא מהני כי אין בידו לאכלו, אולם יש לחלק דשאני נאבד המפתח הנתם הוא אבוד מכל העולם כי לא ידוע היכן המפתח משא"כ בני"ד שרק הוא אין בידו להגיע אליו. וכן משמע מהפוסקים דלהלן שסתמו דהכל תלוי באם הוא תוך התחום ולא חילקו אם הוא בריא או חולה כדי שיוכל להגיע למקום העירוב, ואף לדעת המהרש"ל דלהלן דלא מהני אם הוא חוץ לתחום כי לא יכול לבא אל התבשיל, יש לחלק כי התם מיירי לענין להגרר אחרי המערב משא"כ הכא שהוא נגרר אחר המערב אלא שאין בידו להגיע אליו מחמת אריה דרביע עליה, וק"ו לדעת הסוברים להלן דאף אם הוא חוץ לתחום מהני עירוב דגדול העיר אע"פ שאין בידו להגיע למקום העירוב. ועי' הלשן ב**השבט הלוי** ולכאורה תלוי הדבר בחילוקים שכתב שם.

ט. עירוב למי שמהוין לתחום (מאורשפו בבית חולים מהוין לעירוב)

ועי' **בניצה** (טו: ט). שמבואר שגדול העיר מערב לבני עירו שלא יכלו לערב בעצמם ומועיל אף שלא מדעת מי שהניחו בשבילו. וכן הובא **בטשו"ע** (סעי' ס"ה). ועי' עוד שם (טו: ט). דאמרו עד כמה מועיל עירוב של גדול העיר, עד תחום שבת. ופרש"י כי לעומדים חוץ לתחום לא היתה דעתו של מניח עליהם. ונר' מדבריו שאם פירש להדיא שהוא מערב אף על אותם העומדים חוץ לתחום מהני. וכ"כ **המהרש"ל** (שם) ו**הב"י** (שם). אולם **הב"ח** (שם) נקט דלרש"י לא מועיל למי שמוחוץ לעירוב, ורש"י מיירי בהניחו עירובי תחומין, אלא דמי הסתם אין דעתו רק על מי שנמצא תוך התחום, אא"כ דעתו עליו בפירוש, אבל אם הם מחוץ לתחום ולא ערבו לעצמן לא אהני כלל.

אבל **הר"ן** (ח' ברי"ף ד"ה ועד) פירש דמסתמא דעתו על כל הנמצאים בתחומי, אבל טפי מהכי אפשר דאפי' במפרש ובמתנה לא מהני שאינו בדין שיערב אחד על כל העולם. ו**הרשב"א** (עבה"ט בית מועד ש"ד סי' ב, ושו"ת ח"ג סי' רסה) כת' דאפי' עירב עירובי תחומין ויכול לבוא אינו סומך עליו שלא נתן דעתו מן הסתם אלא על אותן שהן תוך תחומי ולפיכך אם פירש אפי' על מי שיוכל לבוא אצלו ע"י עירובי תחומין אף הם סומכין עליו, ע"כ. ו**הרב המגיד** (פ"ו ה"ה) כת' עליו שזה דעת התוס' ואין לדברים אלו ראייה. ועי' **במהרש"ל** (שם) פסק דמי שלא יכול לבא בתחומי מאחר שלא יכול לבא אל התבשיל לא מהני ליה עירוב של גדול העיר, ואפי' אם יכול לבא בתחומי ע"י עירוב לא מהני דמסתמא לא היה דעת המניח עליו. אולם היכא דפירש להדיא, אפי' על מי שהוא חוץ לתחומי, ויכול לבא ג"כ בתחומי, בודאי מצוי מזכה, ע"כ.

מעתה יוצא דדעת רש"י לפי הבנת הב"י שכל שדעתו עליו אפי' אינו תוך התחום מהני. ודעת הר"ן והרשב"א אף אם עירב עירוב תחומים לא מהני אא"כ כוון עליו, אבל אם הם מחוץ לתחום לא מהני.

השו"ע (סעי' ה) כת' דכשמעבר על אחרים א"צ לפרט אלא מניח בכלל על כל בני העיר וכל מי שהוא בתחום העיר יוצא בו. והוסיף **הרמ"א** (שם) אבל מי שהוא חוץ לתחום אינו יוצא בו, אפי' הניח עירוב תחומין ויכול לבא לכאן, אא"כ התנה עליו המניח בהדיא. וכת' **המ"א** (סי' ט) בשם **המהרש"ל** (שם) דהיינו דאם הניח עירוב תחומין. וכן פסק **המ"ב** (סי' ס). [ועי' **במגיה** על הרמ"א שכתב שמקור דברי הרמ"א הם הרב המגיד, ולפי"ז נראה דכוונתו שחלכה קני"ל כהרשב"א. ו**בביאור הגר"א** כת' שכוונת הרמ"א לפסוק כרש"י, ולפי"ז משמע כהפשטות ברש"י דמיירי אפי' שלא עירב עירוב תחומין דלא כהב"ח].

יוצא לרש"י (לפי הב"י) אין חסרון במי שמערים עבורו מחמת שאינו יכול לבוא לעירוב כי סוף סוף זכה בעירוב וחשיב כהתחיל המלאכה. אולם לרשב"א אם אינו תוך התחום, תרתי בעינן שיהיה דעת המערב עליו ויכול לבוא לעירוב. ומשמע מהמהרש"ל שהטעם לזה כי מצינו לר"א שנתן טעם לעי"ת כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת אא"כ התחיל מעיו"ט, ואיך נאמר דהתבשיל שהניח המערב הוא התחלה לבישול של שבת, ולא א"י לו לבא לאכול העירוב. וכ"כ **המחצה"ש** (שם) בדעת המהרש"ל.

י. היושב מחוץ לתחום (נאלץ ללכת לבח"ה מהוין לתחום וכדו')

ועוד יש לדון במי שיצא חוץ לתחום אחר הנחת העירוב כגון שיצא לבית חולים ביו"ט אם מהני ליה העירוב שעירב לדעת הרשב"א ודעימיה, או שעתה מחמת שהוא מחוץ לעירוב דמי לנאבד דלא מהני. ובאמת אף לפי **המהרש"ל** דס"ל שהטעם דבעינן שיוכל לאכול י"ל דמהני כיון שהעירוב היה ראוי וחשיב התחיל במלאכה לכבוד שבת. שו"ר **שהצ"א** (ח"ז סי' כה) נקט דבכה"ג חשיב נאבד לא מהני. וכן פסק **הגרש"א זצ"ל** (שלחן שלמה שם סי' ק"א) וכת' שאם חזר לתוך התחום היה כמצא העירוב דמהני. ו**השפ"א** (בניצה טו: ט) נשאר בצ"ע לדג"א.

אולם **השבט הלוי** (ח"ה סי' קכב) הביא דברי השפ"א הנ"ל, וכת' דאין נ"ד דומה לדון הרשב"א והמהרש"ל, ד"ל דזה חסרון בדין זכיה דאינו יכול לזכות למי שאינו יכול לבא אל התבשיל, אבל במי שמניח כבר על עצמו כהלכה, אלא דאח"כ הלך לעיר אחרת, כיון שהתחיל בעצמו לבשל מעיו"ט נמצא שבשעת הנחת עירובי תבשילין נתקיים תקנת חז"ל כהלכה. אלא דאם מעיקרא ידע שלא יהיה כאן ולא יכול לבא, יש קצת להסתפק ע"י שכת' השפ"א שם, וכיון דלדעת רש"י והר"ן לית להו דהרשב"א הוי ספק פלוגתא במידי דרבנן, ע"כ הלב נוטה להקל עכ"פ דביעבד, אבל לכתחילה יש להחמיר בזה כי לדעת הב"ח אף דעת רש"י כהרשב"א, ע"כ. ודעת **הגרש"א זצ"ל** (אשרי האיש מועדים פ"ו אות ט) דאם הניח עירוב ונאלץ לצאת מחוץ לתחום מחמת לידה וכדו' לא יטלו עמהם העירוב ואף שבהמצאם בעיר אחרת אין להם גישה אל העירוב, מ"מ יוכלו בשעת הדוחק לסמוך על העירוב שהניחו בעיר מגוריהם, ע"כ.

מסקנא רדינא

א' יו"ט שחל בערב שבת, אין מכינים בו כל מאכל לצורך שבת, אלא אם עירב עירוב תבשילין, ואם נאנס ולא עירב, סומך על העירוב של גדול העיר. ב' בני הבית יוצאים בעירוב של בעל הבית כי הם נטפלים אליו, ולא צריך שיזכה להם העירוב. ג' לאחר שהניח בעל הבית העירוב אין אחד מבני הבית יכול להניח עירוב לעצמו ולברך עליו, ואף אם אמר קודם שבעה"ב הניח העירוב שאינו רוצה לצאת בעירובו של בעה"ב לא מועיל ואינו מערב בעצמו. ד' אורח כגון בן המתארח אצל אביו או חמיו, יש אומרים שנטפל לבעל הבית ואינו צריך לערב לעצמו וי"א שצריך לערב. והמנהג כדעה הראשונה. והרוצה לצאת מהספק להשתתף בעירוב של בעל הבית על ידי שיגביהו וזכיה בעירוב קודם הנחתו, ובעל הבית יניח את העירוב ויברך עליו. ומ"מ לכל הדעות אם רק אוכלים וחוזרים לדירתם בלילה חיביים לערב. ה' בני בית שלא נמצאים בביתם אלא בבית חולים, בבית החלמה וכדו', תוך התחום (או שעשו עירוב תחומים) יוצאים יד"ח בעירוב תבשילין של בעה"ב. והדין כן אף אם אין בידם להגיע לעירוב מחמת חולי וכדו'. ו' אם הניח עירוב ונאלץ ביו"ט לצאת מחוץ לתחום מחמת לידה וכדו', יכול לסמוך על העירוב שהניח בביתו.

אולם באורחות חיים (ח"ה שבת דף ס"ט ע"מ סי' ק"א) כתב דאין אומרים תחנון בבית החופה ובבית האבל וכן כשיש חתן או אבל או אונן בבהכ"נ. ועי' **במאמ"ר** (סי' קל"א סי' ק"א) דמדיוק לשון מרן משמע דכשם האבל לבכה"ג אומרים תחנון, ושכ"כ בשיירי כנה"ג, אך אין הם נוהגים כן, אלא כשם האבל לבכה"ג בשני תוכשי אחר דהקהל נופלין על פניהם. ונר' שהוא מנהג נכון דמאחר דאיתקיש אבל לחתן או לחלק בנייהם. וכ"כ באור"ח. עכ"ד. ודעת **המשנ"ב** (סי' כז) דכשם האבל לבכה"ג אין הצבור נגרר אחריו, אבל האבל עצמו לא יאמר תחנון. ועי' **בש"י חמד** (סי' ד"ג) מערכת הו"ו אות ד) דהמנהג במקומו היה שאין הצבור נגררין אחר האבל, וכדומה שכן המנהג פשוט בירושלים עיה"ק. ומשמ"כ משימה אפשר יאודה יעלה (סי' יו').

ועש"מיה **דאגרי"ט דאפירבאן זצ"ל** כתבו (שולחן שלמה פ"א סי' ב) שם ספר נחמו עמי פ"ח ה"ח) דאם האבל עצמו עובר לפני התיבה אין אומרים תחנון בבית הכנסת.

ד - ומצינו בספר **כרך של רומי** (לגרי"ו משה חזן זצ"ל - סי' י"א) דהביא דברי השיירי כנה"ג, וכתב דיש לדחות דיוק דברי שבלי הלקט דגבי אבל נקט בית האבל ולגבי חתן כתב שבא לבית הכנסת, ד"ל דאורחא דמילתא נקט משום דאין דרך להתפלל בקביעות בבית החתן, משא"כ לענין בית האבל דהדרך להתפלל בקביעות בבית האבל. ומשי"ה תמה על מרן דדייק בלשונו לגבי אבל לכתוב בית האבל, ואילו לגבי חתן הזכיר בית החתן או שבא החתן לבכה"ג. ושם הכתיב דברי **היד אהרן** שאם בא האבל באקראי לבכה"ג ודאי אחר דברי כנה"ג גרירין וכפשוט לשון מרן, אבל אם בא האבל עם התכרה של מנחם אבליס או מגישי מנחה דכולם גרירין בתר האבל, ודאי דינא שלא לומר תחנון. דבכה"ג יצאנו מידי טעמו של הכנה"ג. ע"ש.

ומצינו עוד לגר"ב אליהו חזן זצ"ל בספרו **נוה שלום** (הל' נפילת אפיס ס"ו) דכתב דהמנהג בעירו שכשם האבל לבכה"ג ומתפללים שם מנחה וערבית ודאי אומרים נפילת אפיס, אבל בליל הז' שנהגו לעשות דרוש בבית הכנסת ובאים שם האבלים, ורוב בכה"ג להתפלל שם הם באים לכבוד האבלים, ובפרט כנה"ג שמתפללים בבית הכנסת גרירין דרך להתפלל בו מנחה וערבית, נ"ל דאין נופלים על פניהם. ועי' **להרשב"ש** (ססי"ו תקפ"ד) שבינים שיוצא האבל לבכה"ג בתשלום האבלות מנהגם שלא ליפול ע"פ בכה"ג. ונראה הטעם לפי שבאים בני אדם לכבודו. וצ"ע נמי לדברי ה"ח שרומי דדון מינה ואוקי באתרין. וכיוצ"ב כתב בספרו

העולמות כל (ח"ג קונטרס הליקוטים א"ח אות כ"ג), ע"ש. ה - הנה מדברי האחרונים הנזכרים עולה דהא דאין נופלים על פניהם בבית האבל אינו ע"י בבית האבל גופא, אלא דכל היכא דנגררין אחר האבל אין נופלים על פניהם, וא"כ בנידון דידן אם כל המניין נתארגן לצורך הבית נראה שלא יפול על פניהם, אע"ג דאין מתפללים בבית האבל ממש, ולענין אמירת "והוא רחום" איש בביתו תלוי במחו' האחרונים הנ"ל.

העולה דינא - מנין שהתארגן לצורך האבל נראה דאין אומרים בו נפילת אפיס אע"פ דאין מתפללים בבית האבל עצמו.

פניני מוסר

עניני שבת קודש

זכירת השבת בימי השבוע (א)

המצוה לזכור את יום השבת - "זכור את יום השבת לקדשו... וכן פתרונו, תנו לב לזכור תמיד את יום השבת, שאם נדמדן חפץ יפה, תהא מזמינו לשבת". (רש"י שמות כ. ב.)

"ויעל דרך הפשט אמרו, שהיא מצוה שזכור תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחה ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותה תמיד זכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הזה כמו שאמר י"כ את היא ביני וביניכם" וזה עיקר גדול באמונת הא-ל". (רמב"ן)

הזרת השבת במנין ימי השבוע - (ובמכילתא רבי יצחק אומר, לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת. ופירושה, שהגויים מונין ימי השבוע לשם הימים עצמן, ויקראו לכל יום שם בפני עצמו, או על שמות המשרתים, כנוצרים, או שמות אחרים שיקראו להם, וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, וכ"כ בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוונו בו לזכור תמיד בכל יום. וזה פשוטו של מקרא... ואומר אני שזהו מדרשו של שמואל הזקן (במכילתא דרשב"י) שפירש מצות זכור עד שלא תבא, כלומר שלא נשכחה בשום פנים". (רמב"ן שם)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבועמח"ם שמענתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל: *6761 יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ושיבות רמות ב' 3. גליון שמענתא עמיקתא

הגליון נתרם בעילום שם להצלחת התורם ומשפחה - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמענתא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: Amikta571@gmail.com